

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ ТА ОБДАРОВАНОСТІ

Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

2021-2023 н.р.

Для студентів всіх спеціальностей

Освітньо-професійні програми «Психологія», «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини та природознавство)»; «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини та психологія»

Варіативна навчальна дисципліна.

Викладач: к. психол. н., доц. Ільїна Ніна Михайлівна

Email: svetochmira7@gmail.com

Кількість часу на вивчення

Кредитів	3
Лекцій	10
Семінарсько-практичних занять	12
Самостійна робота	68
Форма контролю	залік

Представлена початкова дисципліна спрямована на оволодіння методологічними, теоретичними, методичними засадами психології творчості та обдарованості з акцентом на проблемі розвитку творчого потенціалу особистості. Дисципліна спрямована на розкриття зв'язків психології творчості та обдарованості з культурою, на розуміння ролі творчості в психічному розвитку та психічному житті людини, на виявлення специфіки творчої діяльності, а також якостей та життєвих відносин творчої особистості.

Мета навчальної дисципліни:

- 1) формування системних знань з теоретичних та прикладних питань психології творчості та обдарованості в системі «особистість – творчість»;
- 2) оволодіння знаннями про специфіку творчої діяльності та підходами до її розвитку в професії, ставленні особистості до інших людей і до себе;
- 3) набуття професійних навичок аналізу обдарованості, можливостей психологічної гармонізації життя обдарованої дитини;
- 4) поглиблення знань у галузі сучасної психології, підвищення культури психологічного мислення здобувачів освіти і формування в них творчого ставлення до обраної професії.

Завдання навчального курсу:

- 1) систематизація інформаційного масиву з психології творчості та обдарованості;
- 2) вивчення досягнень окремих учених, напрямів у психології творчості та обдарованості;
- 3) формування прикладних умінь і навичок для з'ясування вікової динаміки творчості та обдарованості у практиці психолого-педагогічної діяльності.
- 4) вироблення умінь застосування набутих знань у практичних сферах своєї діяльності, активізування особистісного та творчого потенціалу майбутнього фахівця.

У результаті вивчення курсу здобувач освіти набуває загальні і фахові компетентності

У здобувачів освіти після вивчення навчальної дисципліни мають бути сформовані такі **результати навчання:**

знати:

- 1) основні проблеми, завдання, перспективи, сфери застосування психології творчості та обдарованості;
- 2) закономірності, психологічні особливості творчості та обдарованості, основні стратегії розвитку обдарованості;
- 3) особливості розвитку творчості та обдарованості на різних етапах онтогенезу;
- 4) особливості психодіагностичної процедури обстеження обдарованих дітей.

уміти:

- 1) визначати особистісні якості творчих школярів;
- 2) діагностувати творчі схильності учнів у навчальній діяльності;
- 3) аналізувати та інтерпретувати емпіричні дані, отримані в результаті діагностики, складати психологічну характеристику обдарованої дитини;
- 4) використовувати дослідницькі підходи у створенні умов для розвитку дитячої творчості та обдарованості.

Організація навчання

Види занять. Лекція-бесіда, передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. Запитання адресуються до всіх, студенти відповідають з місця; викладач піклується про те, щоб запитання не залишалися без відповіді. Запитання не для контролю знань, а для з'ясування рівня орієнтованості і пізнання студентів з проблем курсу, міри їх готовності до сприйняття наступного матеріалу.

Практичне заняття передбачає детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень курсу та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань. Перелік тем практичної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Практичне заняття включає: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів; постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, - розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, зараховуються під час виставлення підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Самостійна робота студента (СРС) - це самостійна діяльність-учіння студента, яку викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача. Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Методи навчання: словесні, наочні, практичні, практико-теоретичні, пояснювально-ілюстративні, частково-пошукові, проблемні, дослідницькі, інформаційно-комунікаційні, діагностичні, особистісно зорієнтовані, технології проблемного, інтерактивного навчання, технології розвитку творчої особистості тощо. Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні

загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням, які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни (Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті <https://cutt.ly/I9sCvQH>)

Організаційні й навчальні обов'язки студентів:

- на практичні заняття приходити підготовленими, ознайомленими з ходом роботи;
- не пропускати заняття без поважної причини та не спізнюватися;
- дотримуватись правил техніки безпеки й охорони праці;
- дотримуватись тем навчальної дисципліни;
 - ставити запитання, цікавитися додатковими відомостями, сучасними науковими знаннями з предмету та консультуватися з викладачем;
- аргументовано відстоювати свою думку стосовно тематики занять, якщо вона не збігається з думкою викладача;
 - вимагати від викладача додаткових роз'яснень на заняттях у випадку їх недостатнього висвітлення на лекціях;
- у випадку незгоди із отриманою оцінкою мати право на перезарахування тем;
- вчасно здавати відповідні теми;
- дотримуватись правил техніки безпеки й охорони праці.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Теми лекцій (2 години кожна)	
1	Психологія творчості як галузь психологічного знання і навчальний предмет.
2	Історія розвитку психології творчості.
3	Психологічна характеристика творчості.
4	Психологія творчого мислення та інтелекту.
5	Творчість в емоційній сфері особистості. Інтуїтивна основа творчості.
6	Психологія творчої особистості.
7	Творча діяльність особистості в онтогенезі.
8	Загальні питання психології обдарованості.
9	Психологічні особливості обдарованих дітей.
10	Обдаровані діти в інклюзивній освіті.
Теми практичних робіт (2 години кожна)	
1	Психологія творчості як галузь психологічного знання і навчальний предмет.
2	Психофізіологічні механізми творчості.
3	Уява в творчому процесі.
4	Творчий потенціал особистості, його характеристика.
5	Професіоналізм і творчість педагога.
6	Вплив творчості на здоров'я людини в усіх видах творчості.
7	Особливості дитячої творчості.
8	Характеристика підліткової та юнацької творчості.
9	Творчість в дорослому віці.
10	Предмет психології обдарованості та її завдання. Обдарованість як системна якість психіки.
11	Гендерні стереотипи в творчості.
12	Обдаровані діти з особливими потребами.

Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Зокрема, самостійна робота студентів із зазначеного курсу передбачає:

- 1) виконання індивідуального завдання на пропоновану тему;
- 2) написання есе на пропоновані теми;

3) виконання модульних контрольних робіт.

Перелік питань до підсумкового контролю із дисципліни «Психологія творчості та обдарованості» (залік)

1. Предмет і завдання психології творчості. 2. Функції психології творчості. 3. Методи діагностики психології творчості та обдарованості. 4. Психофізіологічні механізми творчості. 5. Психологічні теорії творчості. 6. Розвиток психології творчості в Україні. 7. Здібності й задатки. 8. Рівні розвитку здібностей. 9. Творчі здібності та їх розвиток. 10. Класифікація видів творчості. 11. Структура творчого процесу. 12. Психологічна характеристика видів творчості. 13. Психологічні особливості творчого інтелекту. 14. Характеристика творчого мислення (види і критерії). 15. Особливості творчого мислення. 16. Уява в творчому процесі. 17. Роль емоцій у творчому процесі. 18. Несвідоме в творчому процесі. 19. Інтуїція в творчому процесі. 20. Творчий потенціал та його структура. 21. Типологія творчих особистостей. 22. Особливості творчих особистостей. 23. Мотивація творчості. 24. Творча криза особистості та шляхи її подолання. 25. Бар'єри творчості. 26. Вплив творчості на здоров'я особистості. 27. Креативність у структурі творчої особистості. 28. Креативність і творчість. 29. Психологічна характеристика творчості педагога. 30. Гендерні стереотипи в творчості. 31. Сензитивні періоди у розвитку творчості. 32. Особливості дитячої творчості. 33. Словотворчість у дошкільному віці. 34. Дитячий малюнок як передумова творчості. 35. Казки як елемент розвитку творчості. 36. Характеристика підліткової та юнацької творчості. 37. Творчість у середньому віці. 38. Специфіка творчої діяльності людей старшого віку. 39. Розвиток творчості. 40. Психологія обдарованості та її завдання. 41. Проблема обдарованості психології. 42. Вплив генетичних і середовищних чинників на формування й розвиток обдарованості. 43. Класифікація видів обдарованості. 44. Психологічна характеристика типів обдарованості. 45. Структура творчої обдарованості. 46. Ознаки обдарованості. 47. Особливості особистості обдарованих дітей. 48. Особливості особистості обдарованих дітей з гармонійним і дисгармонійним типом розвитку. 49. Кризи дитячої обдарованості. 50. Трудності й проблеми обдарованих дітей. 51. Особливості навчання і виховання обдарованих дітей. 52. Обдарована дитина в сім'ї. 53. Обдаровані діти з особливими потребами.

Система оцінювання (критерії оцінювання та шкала оцінювання) із дисципліни «Психологія творчості та обдарованості»

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни визначається на основі середньозваженого бала за національною шкалою і виставляється у відомість обліку успішності та ІНПС (заліковій книжці) за двома шкалами оцінювання: національною і ESTS. Середньозважений бал (Сб) із дисципліни визначається на основі :

***встановленого вагового індексу (ВІ) дисципліни (дорівнює 1, що згідно з робочою навчальною програмою розподіляється окремо за кожний вид роботи, зокрема: ВК за практичні заняття дорівнює 0,3; тестовий контроль, МКР – 0,3; СРС та ІРС – 0,2; екзамен – 0,2 (виставляється за результатом виконання всіх передбачених програмою завдань).

***середньоарифметичного значення оцінок, одержаних студентом за кожний вид роботи відповідно до робочої програми за національною шкалою (Таблиця).

Аудиторна робота		Самостійна, індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Практичні роботи (семінари)	Тестовий контроль	ІЗ (реферат, доповідь...)	Залік

C	3,50-4,00	74-81	4	Добре – середньо-достатній рівень загальних і фахових компетентностей, оволодіння програмними результатами навчання (ПРН).	Знання основних положень матеріалу, історії проблеми, термінології; вміння здійснювати міжпредметні зв'язки з допомогою викладача. Переважає репродуктивний виклад інформації. Середній рівень виконання завдань : з незначною кількістю (трьома-чотирма) суттєвих помилок.
	4,00	81			
	3,90	80			
	3,84	79			
	3,76	78			
	3,67	77			
	3,59	76			
	3,51	75			
	3,50	74			
D	2,83-3,43	64-73	3	Задовільно – середній рівень загальних і фахових компетентностей, оволодіння програмними результатами навчання (ПРН).	Домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача. Знання основної термінології. Виконання завдань нижче середнього рівня: з домінуванням незначних помилок, як домінуючих, над істотними
	3,43	73			
	3,36	72			
	3,29	71			
	3,22	70			
	3,15	69			
	3,07	68			
	3,01	67			
	3,00	66			
	2,92	65			
	2,83	64			
E	2,51-2,75	60-63	3	Задовільно – рівень загальних і фахових компетентностей, оволодіння програмними результатами навчання (ПРН). визначається нижче середнього.	Домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача; знання основної термінології. Виконання завдань "нижче середнього" задовольняє мінімальні вимоги (репродуктивне відтворення вихідного інформаційного масиву навчальної дисципліни: ключових понять, принципів тощо).
	2,75	63			
	2,67	62			
	2,59	61			
	2,51	60			
FX	2,00-2,5	35-59	2	Незадовільно – низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни.	Студент відвідує лекційні і практичні заняття (не менше 75% від загальної кількості), виконує більшість завдань для самопідготовки, за рекомендованою літературою й інструктивними матеріалами вивчає теоретичні питання, винесені на самостійне опрацювання, виконує й у встановлений термін здає індивідуальну роботу, звертаючись за консультацією до викладача. Студент без допомоги викладача не може осмислити теоретичні питання і застосувати набуті знання на практиці; розуміє (у межах 50 % від загальної кількості) визначення основних понять, які вивчаються в курсі; за допомоги викладача виконує практичні завдання репродуктивного змісту; допускає помилки (не більше ніж 50% випадків від запропонованої кількості) під час виконання репродуктивних тестів множинного вибору. Студент не володіє програмними результатами навчання (ПРН).

F	0,00-1,99	1-34	2	Незадовільно – низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни.	Студент відвідує лекційні і практичні заняття (менше 75% від загальної кількості), не виконує більшості завдань для самопідготовки, у встановлений термін не здає індивідуальну роботу. Без допомоги викладача не може осмислити теоретичні питання, не розуміє визначення основних термінів з актуальних проблем біології (менше 50 % від загальної кількості), з допомогою викладача виконує лабораторні завдання репродуктивного змісту; припускається помилок (більше ніж 50% випадків від запропонованої кількості) під час виконання репродуктивних тестів множинного вибору. Студент не володіє програмними результатами навчання (ПРН), не вміє доходити висновків, не сформовано навичок ефективної самостійної роботи.
---	-----------	------	---	--	--

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна:

1. Блинова В. Л., Блинова Л. Ф. Детская одаренность: теория и практика: учеб.-метод. пособ. Казань: ТГГПУ, 2010. 56 с.
2. Варламова Е. П., Степанов С. Ю. Психология творческой уникальности. Москва: Институт психологии РАН, 2002. 256 с.
3. Дружинин В. Н. Психодиагностика общих способностей. Москва: Академия, 1996. 224 с.
4. Иванюк Т. И. Творчество и личность. Москва: ТОР, 2006. 320 с.
5. Ильин Е. П. Психология творчества, одаренности, креативности. Санкт-Петербург: Питер, 2009. 448 с.
6. Ільїна Н. М. Психологія творчості та обдарованості: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2020. 234 с.
7. Міщиха Л. П. Психологія творчості: навч. посіб. Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. 448 с.
8. Ридецкая О. Г. Психология одаренности: учеб.-практ. пособ. Москва: ЕАОИ, 2010. 374 с.
9. Савенков А. И. Психология детской одаренности. Москва: Генезис, 2010. 440 с.
10. Турніна О. Л. Психологія творчості: навч. посіб. Київ: МАУП, 2007. 160 с.

Допоміжна:

1. Барко В. І., Панок В. Г. Креативність та її діагностика / В. І. Барко, В. Г. Панок, Лазаревський С. В. // *Обдарована дитина*. 2001. № 6. С. 22–27.
2. Белова Е. С. Одаренность малыша: раскрыть, понять, поддержать. Москва: Флинта, 2004. 144 с.
3. Богданова Д. К. Робота з обдарованими дітьми в умовах масової школи // *Управління школою*. 2004. № 14. С. 20–24.
4. Гильбух Ю. З. Умственно одаренный ребенок. Психология, диагностика, педагогика. Київ: Укрвузполіграф, 1992. 83 с.
5. Івануць О. Роль сім'ї у процесі соціалізації обдарованих дітей // *Психолог*. 2009. № 11–12. С.56–58.

6. Кан-Калик В. А., Никандров Н. Д. Педагогическое творчество. Москва: Педагогика, 1990. 144 с.
7. Кичук Н. В. Формування творчої особистості вчителя. Київ: Либідь, 1991. 217 с.
8. Комісарова С., Ведмеденко Д., Білогорна С. Робота з обдарованими дітьми // *Психолог*. 2006. № 25–28. С. 57–81.
9. Пашнєв Б., Зуєв І., Павленко В., Халін А. Система пошуку обдарованих учнів сучасними психодіагностичними методами // *Психолог*. 2004. № 43. С. 5–8.
10. Помиткін Е. О. Розвиток духовної обдарованості старшокласників // *Обдарована дитина*. 2000. № 2. С. 39–44.
11. Янковчук М. М. Вплив сім'ї як виховної інституції на розвиток обдарованості // *Практична психологія та соціальна робота*. 2009. № 10 (127). С. 57–61.